

Zomerstages in de zorg

een evaluatie naar de drijfveren van studenten, docenten en werkbegeleiders

ONDERZOEKSVORSTEL

Onderzoeker:

Annet Nimeijer
s0163872
Onderwijskunde
Universiteit Twente

Begeleiders intern:

1. Hans Luyten
2. Martina Meelissen

Begeleiders extern:

1. Jan Wiggers
2. Sylvia van Elburg

Datum:

12 december 2010

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Algemene gegevens onderzoek	4
Samenvatting	5
Beschrijving van het onderzoek	6
Aanleiding van het onderzoek	6
Conceptueel kader	7
Relevantie	10
Schetsing kader.....	8
Onderzoeksontwerp	10
Beschrijving van de onderzoeksaanpak.....	10
Beschrijving van de onderzoeksopzet	12
Planning.....	15
Referenties.....	16

Voorwoord

Ik voer mijn bacheloropdracht uit bij de werkgeversvereniging Zorg en Welzijn Oost-Nederland (WGV). De WGV richt zich op de personeelsvoorziening van de sector Zorg en Welzijn. Zo wordt er gewerkt aan een regionale aanpak van vraagstukken rond HRM-beleid, sectorale profilering en imago. Mijn bacheloropdracht valt onder de afdeling ‘Onderwijs’. Deze afdeling is opgezet om knelpunten en de aansluiting tussen de scholen en de arbeidsmarkt in kaart te brengen en de partijen te verbinden. Zo ontstaat er een betere afstemming en aansluiting tussen de scholen en de zorg- en welzijnsinstellingen. Het gaat hierbij om kwalitatieve en kwantitatieve knelpunten van de onderwijsinstelling of het werkveld. Om het wat concreter te maken houdt de afdeling ‘Onderwijs’ zich bezig met onder andere beroepsbeeldvorming basisonderwijs, VO, MBO en HBO. Daarnaast ook met het ontwikkelen van meetinstrumenten om instellingen inzicht te geven aan hun eigen opleidingsbehoeften binnen de organisatie. Maar ook houden ze zich bezig met het bij elkaar brengen van de partijen vanuit het onderwijs en vanuit de zorg- en welzijnsinstellingen. Zo komt ook dit onderwerp daarvoor in aanmerking, namelijk zomerstages in de zorg.

Begin 2009 kwam het idee van de zomerstages op tafel bij de WGV. Zij hebben toen geïnventariseerd bij instellingen en opleidingen naar hun wensen en belangen. Uiteindelijk zijn er drie soorten groepen in het leven geroepen om de zomerstage vorm te geven, te weten een stuurgroep, een adviesgroep en twee werkgroepen. De stuurgroep behartigt de belangen van alle partijen, bewaakt de voortgang en neemt beslissingen. De adviesgroep geeft concrete adviezen op de vragen van de stuurgroep. De werkgroepen inventariseren mogelijkheden en eventuele beperkingen die opgepakt dienen te worden om te komen tot invoering van de zomerstage. De werkgroepen verzorgen en begeleiden tevens de implementatie van de benodigde wijzigingen binnen de leerafdelingen om te komen tot de benutting van de zomerperiode als stage periode. Zij hebben mogelijk gemaakt dat er in 2010 reeds een kleine pilot van de zomerstage is geweest.

In dit document staat beschreven wat het onderzoek precies inhoudt, hoe het onderzoek is uitgevoerd, en staat de planning van het onderzoek beschreven.

Algemene gegevens onderzoek

Onderzoeker

Naam onderzoeker	Annet Nimeijer
Opleiding	Onderwijskunde
Vakgroep	Onderwijsorganisatie & -management
Datum	20 oktober 2010

Begeleiders intern

Naam eerste begeleider	Hans Luyten
Naam tweede begeleider	Martina Meelissen

Begeleiders extern

Naam eerste begeleider	Jan Wiggers
Naam tweede begeleider	Sylvia van Elburg

Het onderzoek

Trefwoorden onderzoek	Stage, leerafdeling, zomerperiode
Titel	Zomerstages in de zorg
Ondertitel	Een evaluatie naar de drijfveren en blokkades van studenten, docenten en werkbegeleiders.

Samenvatting

Mijn bacheloropdracht is een formatieve evaluatie over zomerstages in de zorg. Al jaren zijn er problemen met het vinden van voldoende stageplekken voor MBO studenten van de opleidingen 'Zorg en Welzijn'. Het idee is ontstaan om studenten op een leerafdeling te laten stage lopen in de zomervakantie. Het doel van deze opdracht is erachter te komen hoe studenten, docenten en werkbegeleiders denken over dit idee. Dit wordt onderzocht door een kwalitatief survey onderzoek met als instrument een gedeeltelijk gestructureerd open interview, namelijk de topiclist.

Beschrijving van het onderzoek

In dit hoofdstuk zal een beschrijving van het onderzoek worden gegeven. In de eerstvolgende paragraaf zal allereerst de aanleiding van het onderzoek worden beschreven. In de daaropvolgende paragraaf wordt het conceptueel kader van het onderzoek beschreven. Tot slot wordt in de laatste paragraaf de relevantie van het onderzoek besproken.

Aanleiding van het onderzoek

Al tijden verschijnen er berichten in de krant of op het nieuws over de zorg. Op de werkvloer zijn er problemen aanwezig die veroorzaakt worden door onder andere vergrijzing. Maar ook blijkt het voor zorginstellingen steeds moeilijker om bekwaam personeel te behouden of aan te trekken. Voor zorginstellingen wordt het steeds belangrijker een aantrekkelijke organisatie te zijn. Instellingen dienen ervoor te zorgen dat er een aantal factoren aanwezig zijn, waardoor er personeel blijft behouden of aangetrokken wordt. Deze factoren worden ook wel 'essentials of magnetism' genoemd (Reynders, 2008). De aanwezigheid van deze factoren zou de arbeidstevredenheid en zo de aantrekkelijkheid van de organisatie als werkgever verhogen (McClure & Hinshaw, 2002). Nederland is daarnaast aan het vergrijzen, met alle gevolgen van dien. Door de vergrijzing neemt het totale aandeel oudere mensen in de bevolking toe (Reynders, 2008). Reynders (2008) vermeldt in zijn studie het verband tussen leeftijd en gezondheidsproblemen. Naarmate men ouder wordt loopt men een groter risico op gezondheidsproblemen, in het bijzonder chronische aandoeningen die een langdurige verzorging vereisen. Oudere mensen krijgen bovendien meer last van fysieke beperkingen waardoor ze meer hulp nodig hebben bij het uitvoeren van de dagelijkse handelingen. Het groeiende aandeel van de oudere mensen in de bevolking is nu in een stroomversnelling geraakt omdat de babyboomgeneratie in de hogere leeftijdsgroepen is gekomen (Reynders, 2008), waardoor zij de pensioenleeftijd hebben bereikt. Mensen uit de babyboom generatie die werkten in de zorg, hebben de zorg nu verlaten. Kortom; er is meer zorg nodig terwijl er minder mensen in de zorg werken.

Veel zorginstellingen staan daarom de komende jaren voor een uitdaging om zorg te kunnen blijven geven aan alle cliënten. De druk op de werknemers van de zorginstellingen werd door henzelf al als erg hoog ervaren (Barometerzorg, 2010), mede door de vergrijzing. De vraag naar opgeleid personeel wordt dus veel groter, zodat uiteindelijk de hoge werkdruk verdeeld kan worden. Door problemen die hierboven al zijn benoemd, wordt het ook steeds moeilijker om nieuwe mensen voor de zorg op te leiden. De drukte op de werkvloer maakt het voor opleidingen steeds moeilijker om stageplekken te vinden voor studenten (Kant & Ruitenburt, 2006). De animo voor werken in de zorg is afgelopen jaren stukje bij beetje toegenomen (Calibris, 2009), alleen door te weinig begeleiders/medewerkers op de werkvloer, kunnen opleidingscentra hun studenten niet altijd op een stageplek plaatsen. Voor instellingen bestaat er op den duur het probleem dat er te weinig gekwalificeerde arbeidskrachten zijn. In het westen van Nederland is dit zelfs nu al een probleem.

De afgelopen paar jaar zijn stageplaatsen voor verschillende opleidingen ofwel gestegen ofwel gedaald (Calibris, 2009). Dit betekent dat er vanuit het werkveld vraag is naar stagiaires met een bepaalde opleiding of niveau. De meeste zorginstellingen vragen om hetzelfde soort stagiaire (hoger niveau, hoger leerjaar), hierdoor is er minder vraag naar andere stagiaires (lager niveau, lager leerjaar). Dit heeft een 'mismatch' tot gevolg. Voor enkele opleidingen zijn er voldoende stageplekken om alle stagiaires te plaatsen, terwijl voor een andere opleiding er maar geen stageplek gevonden kan worden. Het probleem van de stageplekken is deels opgelost door invoering van de leerafdeling.

Om te zorgen dat de mismatch van de stageplekken verdwijnt, is het idee ontstaan om in de zomer stageplekken aan te bieden op de leerafdeling. De leerafdeling is een afdeling waarbij minimaal acht

studenten stage lopen en daarbij zijn er werkbegeleiders en docent-begeleiders die kunnen optreden als coach. Het hele jaar door worden deze leerafdelingen gedraaid door stagiaires, behalve in de zomerperiode. Dit komt de continuïteit van de afdeling niet ten goede. Door in de zomer de leerafdelingen gevuld te houden met studenten, blijft de continuïteit van de afdeling bestaan. Naast de stage is het ook de bedoeling om de leerlingen theoretische lessen te laten volgen in de zomer.

Stage lopen in de zomer kan verschillende positieve en/of negatieve gevolgen hebben. Het doel van dit onderzoek is erachter te komen wat voor zowel de studenten, docenten en werkbegeleiders de drijfveren (of blokkades) zullen zijn. Voor studenten zal worden onderzocht wat de drijfveren (of blokkades) kunnen zijn van in de zomerperiode stage lopen. Voor docenten zal eveneens worden onderzocht wat de drijfveren (of blokkades) kunnen zijn van in de zomerperiode werken. En voor instellingen zal worden onderzocht wat de drijfveren (of blokkades) kunnen zijn van stagiaires op de leerafdeling in de zomerperiode. Met de resultaten van dit onderzoek kan bekeken worden hoe effectief/gewenst de invoering van de zomerstage op de leerafdeling zou zijn.

Conceptueel kader

Leerafdeling

Verdaasdonk (2008) geeft aan dat Calibris, het kenniscentrum voor leren in de praktijk in Zorg, Welzijn en Sport, het verzoek heeft gekregen van de overheid om met behulp van stimuleringsgelden het aantal stageplekken uit te breiden. Deze vraag leidde tot een zoektocht naar de juiste oplossing, waarbij er meer stageplekken kwamen, maar waarbij de kwaliteit van de stageplekken niet werd aangetast. Zo kwamen de leerafdelingen bij zorginstellingen tot stand. Calibris (2010) geeft aan dat een leerafdeling een begeleidingsvorm is waarbij minimaal acht studenten tegelijk stage lopen binnen één afdeling van een instelling. De stagiaires kunnen studenten zijn van alle niveaus, maar bij de start van de leerafdelingen bleek vaak dat studenten van hetzelfde niveau op dezelfde afdeling werden geplaatst. De trend tegenwoordig is echter dat studenten van verschillende niveaus weer bij elkaar op de afdeling worden geplaatst. Ze komen ongeveer vier dagen per week naar de leerafdeling, de andere dag volgen ze lessen. De teamleden van de afdeling zullen de stagiaires coachend begeleiden. De instelling en het opleidingscentrum zullen samen begeleiding geven aan de leerlingen door middel van een werkbegeleider en een docent-begeleider. Er wordt geleerd en begeleid volgens de principes van competentiegericht leren. Hierbij is de beroepspraktijk het uitgangspunt, heeft de student zijn eigen verantwoordelijkheid voor het leerproces in de praktijk en dienen de werkbegeleiders coachend te begeleiden. Dit principe lijkt voor iedereen voordelen te hebben. Meer studenten bereiken een hogere mate van zelfstandigheid in leren en werken, waarbij ze ook van elkaar kunnen leren. Na het diplomeren zijn ze voor instellingen hierdoor aantrekkelijker. De zorginstelling kan met de leerafdeling de kwaliteit van de dienstverlening waarborgen en de werkbegeleiders kunnen zich ontwikkelen als coach. Als laatste punt is school actiever betrokken bij de praktijk, met als gevolg dat de kloof tussen theorie en praktijk wordt verkleind. Het beroepsbeeld van de student zou aan het einde van de stage veel realistischer zijn, omdat studenten op de leerafdeling een dienstrooster krijgen dat hetzelfde is als de 'gewone' medewerker.

Continuïteit

Zoals elke afdeling in de zorg, is ook de leerafdeling het hele jaar geopend. Echter pakt de zomerperiode op een leerafdeling anders uit dan op andere afdelingen. In de zomerperiode worden er geen studenten toegewezen aan de leerafdeling, waardoor het vaste personeel (de werkbegeleiders) is aangewezen op zichzelf. In de zomervakantie wil het vaste personeel ook op vakantie, waardoor er extra veel werkdruk ontstaat als een personeelslid op vakantie is. De personeelsleden kunnen bijna niet meer zonder de studenten. Dit geldt eveneens voor de cliënten. De cliënten zijn gewend aan de

studenten om hen heen, maar in de zomerperiode zijn alle studenten verdwenen. Er is dan bijvoorbeeld veel minder tijd voor welzijnsactiviteiten voor de cliënten. De extra aandacht voor de cliënt verdwijnt. Kortom, de continuïteit van de afdeling gaat verloren in de zomervakantie. Gill en Mainous (1989) geven in hun onderzoek aan hoe belangrijk continuïteit op een afdeling is. Cliënten zijn gewend aan de werking van een afdeling. Op de leerafdeling weten de cliënten dat ze geholpen worden door studenten, echter in de zomerperiode is de indeling van de leerafdeling anders. Cliënten weten niet meer wat ze kunnen verwachten. Fletscher et al. (2008) geven aan dat cliënten bij discontinuïteit zich geen zorgen maken om de zorg die ze ontvangen, echter wordt deze periode door de cliënten niet als prettig ervaren. De continuïteit van een afdeling heeft een positief effect op het gedrag van de cliënten (Becker, Drachman & Kirscht (1974). Gill en Mainous (1989) hebben aangetoond dat bij een goede continuïteit op een ziekenhuisafdeling de kans dat een cliënt in de toekomst terug komt, kleiner is. Wat wil zeggen dat de cliënt ‘gezond’ naar huis gaat en niet hoeft terug te keren voor bijvoorbeeld een infectie. Dit is natuurlijk een gewenste situatie bij zorginstellingen.

Initiatieven in de zomer

Zoals hiervoor al kort is aangekaart, bestaat er het idee om zomerstages aan te bieden op de leerafdeling. Dit idee is vooral ontstaan om de continuïteit van de afdeling te bevorderen. Er bestaan meerdere initiatieven om de zomerperiode niet onbenut te laten. De zomer is een periode waarin er veel kennis verloren gaat die geleerd is in het collegejaar ervoor. Dit geldt vooral voor studenten die moeite hebben het jaar voldoende af te sluiten (Denton, 2002). Zo wordt het gat tussen ‘goede’ en ‘slechte’ studenten dus elke zomer groter en dus wordt het elk jaar moeilijker dat gat te dichten. Studenten hebben vaak langer dan zes weken nodig om de kennis die in de zomervakantie is verdwenen, terug te halen (Cooper et al., 1996).

In de USA zijn er ‘summerschools’ opgericht. ‘Summerschools’ hebben voornamelijk als doel om te zorgen dat studenten, die het afgelopen jaar niet goed gepresteerd hebben, een mogelijkheid te bieden om hun slechte cijfer(s) op te halen (Denton, 2002). Resultaten laten zien dat ‘summerschools’ gefocust zijn op het verbeteren van reeds behaalde (teleurstellende) resultaten of andere doelen die een positieve impact hebben op de kennis en vaardigheden van de deelnemers. Elke student profiteert van de ‘summerschool’, wel is er verschil in hoe groot het behaalde positieve effect is. Wanneer instructie geïndividualiseerd is en het programma relatief klein, zijn de effecten groter (Cooper et al., 2001). Garland en Garland (2006) hebben aangetoond dat studenten die gebruik hebben gemaakt van een ‘summerschool’ ook daadwerkelijk beter presteren in het nieuwe schooljaar. De ‘summerschool’ is nu al een tijd buiten de USA bekend en wordt al in veel landen buiten de USA opgezet. Jaarlijks maken er veel studenten gebruik van de lessen in de zomerperiode (Cooper et al., 2001).

In Nederland zijn er ook verschillende initiatieven om de zomerperiode niet onbenut te laten blijven. Zo wordt er in de zomervakantie incidenteel les gegeven in de vorm van ‘bijspijkerkampen’. Iedereen die zich in de zomervakantie wil richten op een bepaald vak of onderwerp, kan zich hiervoor opgeven. Het doel van een dergelijk bijspijkerkamp is het krijgen van meer kennis van dat bepaalde onderwerp en er de komende periode beter op kunnen scoren.

Ook is het concept van lesgeven in de zomer in Nederland niet meer vreemd. Sinds 2008 hebben we de flexibele basisschool. Een school die 50 weken per jaar open is van maandag tot en met vrijdag van 8.00 uur tot 18.00 uur. Waarbij het jaar verdeeld is in vijf periodes van tien weken. Op deze school zijn er dus flexibele school- en vakantietijden (De School, 2010), wat een voordeel kan zijn voor werkende ouders. De leerlingen moeten hier minimaal het aantal verplichte uren volgen zoals is voorgeschreven door de regering, maar iedereen is vrij om meer uren te volgen. De animo voor de

flexibele school neemt toe. Dit jaar worden er nog zeven flexibele scholen opgestart, en staan er nog tien in de kinderschoenen bij diverse gemeentes (Een vandaag, uitzending 17-08-2010).

Naast de flexibele basisschool, zijn er ook initiatieven op MBO-niveau. Er loopt nu een experiment dat de 'netwerkschool' heet. De netwerkschool is eigenlijk een groot integraal model, waarbij factoren als ict-inzet, flexibele organisatie, functiedifferentiatie en hechte samenwerking met het bedrijfsleven worden samengebracht (Kennisset, 2010). Een belangrijke punt uit dit model is kostenbesparing (de Argumentenfabriek, 2008). Een schoolgebouw staat er het gehele jaar, maar wordt daarvan maar ongeveer 40 weken gebruikt. Het leegstaan van een dergelijk groot gebouw, kost veel geld. Door effectiever hiermee om te gaan, kan er veel geld bespaard worden, of beter worden ingezet. Daarom is een punt uit het integraal model van de netwerkschool ook om het hele jaar door open te zijn (de Argumentenfabriek, 2008). Het experiment wordt nu bij vijf MBO scholen uitgetest, waaronder het ROC van Twente. De experimentele fase is in 2010 gestart en zal in 2015 worden afgerond. Zo blijkt dat er meerdere initiatieven genomen zijn om de zomerperiode nuttig te besteden.

Schetsing kader

Om een kader te schetsen over welke opleidingen vallen onder 'Zorg en Welzijn', is tabel 1 toegevoegd. In deze tabel zijn alle opleidingen te vinden die vallen onder 'Zorg en Welzijn', gerangschikt per niveau. Een aantal opleidingen in deze tabel zijn grijs gearceerd. De grijze arcering betekent dat er van deze opleidingen leerafdelingen zijn. Wanneer er gesproken wordt over een zomerstage van 'Zorg en Welzijn' gaat het over de grijs gearceerde opleidingen.

Tabel 1. MBO opleidingen die vallen onder 'Zorg en Welzijn'.

	Zorg		Welzijn
Niveau	Assisterende gezondheidszorg (AG)	Verpleging en verzorging (V&V)	Sociaal agogisch werk (SAW)
4	Apothekersassistent; Doktersassistent; Tandartsassistent	Verpleegkundige	Sociaal-cultureel werker; Sociaal maatschappelijk dienstverlener; Maatschappelijke zorg (meerdere uitstromen); Pedagogisch werk (meerdere uitstromen); Onderwijsassistent
3		Verzorgende - IG	Pedagogisch werk (meerdere uitstromen); Maatschappelijke zorg (meerdere uitstromen)
2		Helpende zorg en welzijn	
1		Zorghulp	

Om het kader nog wat duidelijker te schetsen, wordt hier kort aandacht geschonken aan de hoeveelheid leerlingen die de opleidingen volgen, hoeveel docenten er bij betrokken zijn en hoeveel leerafdelingen er in deze regio's zijn (Basisgegevens Onderwijs, 2010). In totaal heeft Twente en de Achterhoek een kleine 10.000 studenten die een opleiding volgen die valt onder 'Zorg en Welzijn'. Deze studenten zitten op het ROC van Twente (ongeveer 6000 studenten volgen een opleiding die valt onder 'Zorg en Welzijn') en het Graafschap college (ongeveer 4000 studenten volgen een opleiding

die valt onder 'Zorg en Welzijn'). Twente en de Achterhoek hebben ongeveer 1500 docenten die lesgeven en studenten begeleiden (ROC van Twente ongeveer 1000 docenten en Graafschap college ongeveer 500 docenten). Dit zijn getallen die gelden voor de gehele school. Het valt niet terug te leiden hoeveel docenten alleen op het gebied van 'Zorg en Welzijn' lesgeven en begeleiden. Het aantal leerafdelingen in Twente en de Achterhoek is op dit moment veertien, waarbij ongeveer tien instellingen zijn betrokken.

Onderzoeksvraag

Na dit breed geschetste kader is de vraag langzaamaan duidelijker geworden. De stuurgroep, adviesgroep en werkgroepen zijn al enige tijd bezig met hoe ze het beste een zomerstage met bijbehorende theoriecomponent kunnen vormgeven. Op dit moment zijn ze bezig met het in werking stellen van een grotere zomerstage pilot in 2011 in Twente en de Achterhoek. Het is duidelijk geworden dat de zomerstage betrekking heeft op de opleidingen van 'Zorg en Welzijn'. Alleen alle opleidingen van 'Zorg en Welzijn' in heel Nederland zou een te grote doelgroep zijn, vandaar dat de onderzoeksvraag zich richt op een bepaalde doelgroep. De WGV is een vereniging voor werkgevers in Oost-Nederland, daarom richt de vraag zich op studenten in Twente en de Achterhoek. Daarnaast zijn er weinig leerafdelingen in Twente die stageplekken bieden voor opleidingen van niveau 1 en 2. Daarom is er gekozen voor opleidingen van niveau 3 en 4. De studenten van deze opleidingen hebben grote kans terecht te komen op een leerafdeling. Deze gegevens meegenomen ontstaat er de volgende onderzoeksvraag:

Wat zijn de drijfveren en blokkades van studenten, docenten en werkbegeleiders in Twente en de Achterhoek bij het invoeren van stages en een theoriecomponent in de zomerperiode van opleidingen op niveau 3 en 4 binnen het werkveld 'Zorg en Welzijn'?

Relevantie

Dit onderzoek heeft vooral een maatschappelijke relevantie. De vraag is ontstaan vanuit het werkveld. Er komen grotere personeelstekorten aan, er is een structureel tekort aan stageplaatsen en instellingen willen beter geschoold personeel. Daarnaast is er in de zomerperiode competent personeel aanwezig binnen de instelling en liggen er in de instellingen veel (ondersteunende) activiteiten stil. Het initiatief van de zomerperiode zou bij uitstek een oplossing kunnen zijn voor de problemen.

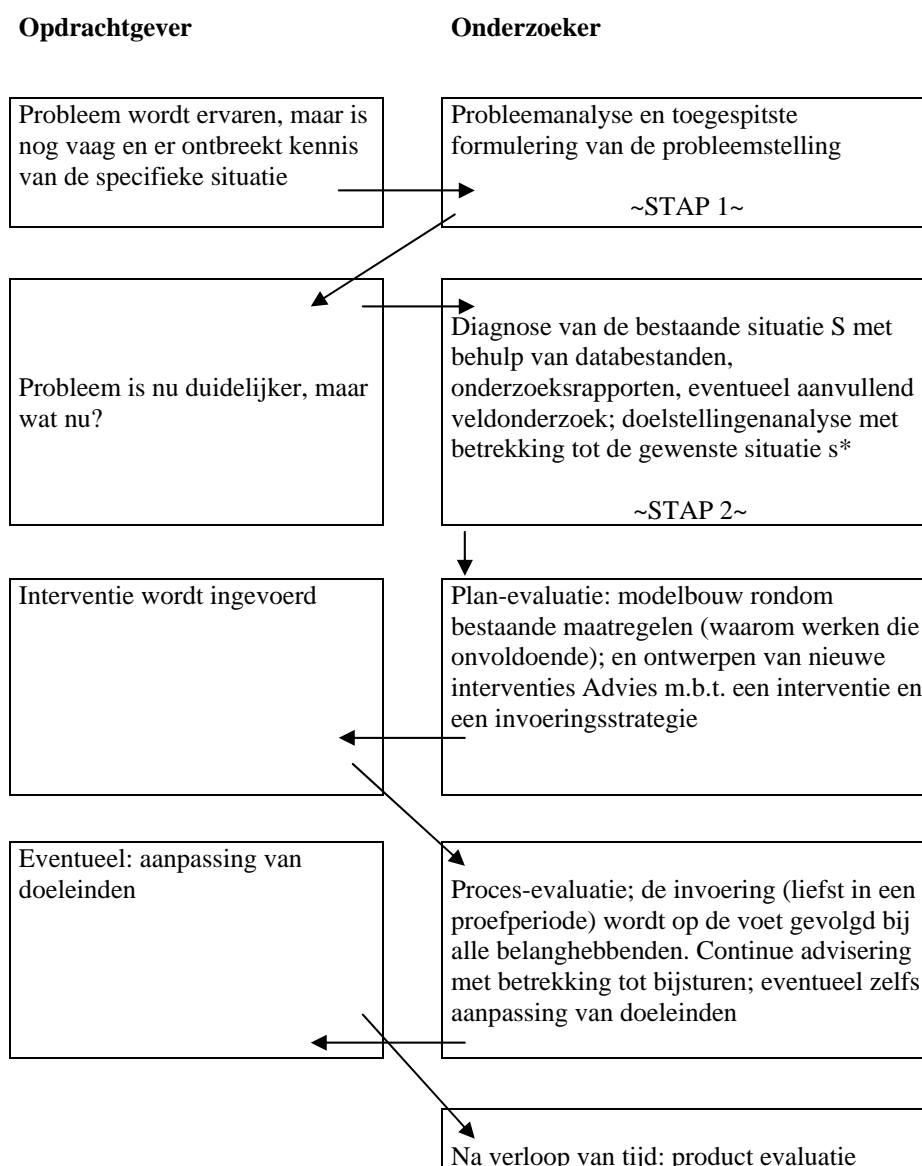
Onderzoeksontwerp

In dit hoofdstuk wordt allereerst een algemene beschrijving van de onderzoeksaanpak gegeven in de eerste paragraaf. Vervolgens zal specifiek worden ingegaan op respectievelijk de respondenten, de te gebruiken instrumenten en de methode van data-analyse.

Beschrijving van de onderzoeksaanpak

Het onderzoek is vormgegeven op basis van de eerste twee stappen van de onderzoeker van de interventie/evaluatiecyclus van Swanborn (2007). Deze cyclus begint voor de onderzoeker met een uitgebreide probleemanalyse en toegespitste formulering van de probleemsituatie. Vervolgens wordt met behulp van een onderzoek gekeken naar de meest gewenste situatie. Dit onderzoek geeft ook duidelijk deze twee stappen weer, ze worden hieronder nader toegelicht. In figuur 1 staat de interventie / evaluatiecyclus beschreven.

Figuur 1. De interventie / evaluatiecyclus van Swanborn (2007)

Stap 1; een uitgebreide probleemanalyse en toegespitste formulering van de probleemsituatie.

Een uitgebreide probleemanalyse werd gestart met een literatuuronderzoek. Door middel van een literatuuronderzoek kan achterhaald worden of anderen al vergelijkbaar onderzoek gedaan hebben (Baarda, de Goede & Teunissen, 2009). Mocht er nog geen vergelijkbaar onderzoek geweest zijn, dan kan het literatuuronderzoek gebruikt worden voor het definiëren van een opzet voor het onderzoek (Baarda, de Goede & Teunissen, 2009). Daarnaast worden er voor een uitgebreide probleemanalyse twee zomerstage pilots geëvalueerd. Deze pilots hebben in de zomer van 2010 plaatsgevonden op een leerafdeling in Twente en op twee ‘gewone’ afdelingen in Drenthe. Hiervoor zijn een aantal studenten en twee docenten geïnterviewd. Daarnaast zijn er mensen geïnterviewd die de zomerstage in Drenthe hebben opgestart en is er nog een praktijkopleider van een instelling geïnterviewd. De uitkomsten van de interviews worden gebruikt om het probleem goed te kunnen analyseren, daarnaast kunnen ze

gebruikt worden om zicht te krijgen op de (on)toegankelijkheid van de personen bij wie het onderzoek wordt afgenomen en om dataverzamelinstrumenten te kunnen samenstellen (Baarda, de Goede & Teunissen, 2009). Deze uitgebreide probleemanalyse leidt uiteindelijk naar een toegespitste formulering van de probleemsituatie (Swanborn, 2007).

Stap 2; de beste gewenste situatie

Met behulp van het onderzoek wordt gekeken wat de meest gewenste situatie kan zijn. Het onderzoek is een formatieve evaluatie (Patton, 1990). Het heeft als doel het idee van de zomerstage te ontwikkelen en te verbeteren. Het onderzoek richt zich voornamelijk op de krachten en zwakheden, volgens de studenten, docenten en werkbegeleiders, van de zomerstage. Uiteindelijk zal het onderzoek een aantal adviezen naar voren brengen waarin aanbevelingen zullen staan.

Beschrijving van de onderzoeksopzet

Het onderzoek is vormgegeven in een kwalitatief survey-onderzoek, omdat bij deze opzet een inventarisatie wordt gemaakt van bestaande opvattingen van personen, ook wel dwarsdoorsnede genoemd (Baarda, de Goede, & Teunissen, 2009). Het betreft vooral ideeën, reflecties en gevoelens over een bepaalde situatie.

Respondenten

Onderzoeksgroep

In dit onderzoek zijn er meerdere onderzoeksgroepen bij wie het onderzoek wordt afgenomen. Hier is voor gekozen omdat elke onderzoeksgroep zijn eigen ideeën en opvattingen heeft over de zomerstage. Het gaat om de volgende drie onderzoeksgroepen:

- De studenten; zij moeten daadwerkelijk de zomerstage op de leerafdeling lopen.
- De docenten; zij moeten de studenten één dag per week begeleiden en onderwijs geven op de leerafdeling in de zomervakantie.
- De werkbegeleiders; zij moeten de studenten ook begeleiden in de zomervakantie, echter doen zij meer de praktische begeleiding.

De ideeën en opvattingen van elke groep moeten worden meegenomen om tot gedegen uitspraken te kunnen komen. De drie onderzoeksgroepen zijn van elkaar afhankelijk voor het slagen van de zomerstage.

Selectie

Bij de selectie van de personen in de verschillende onderzoeksgroepen is er geprobeerd de drie onderzoeksgroepen op elkaar aan te laten sluiten, ook wel theoriegerichte selectie genoemd (Baarda, de Goede & Teunissen, 2009) De respondenten zijn als volgt geselecteerd:

Studenten;

- Van de opleiding maatschappelijke zorg (niv. 3 + 4), verzorgende (niv. 3) en verpleegkundige (niv. 4).
- Allen ervaring met werken op een leerafdeling, zodat ze weten wat een leerafdeling inhoudt en bewust zijn van de consequenties.

Docenten;

- Geven allen in ieder geval les aan leerlingen die de opleiding maatschappelijke zorg (niv. 3 + 4), verzorgende (niv. 3) of verpleegkundige (niv. 4) volgen.

- Hebben allen ervaring met het begeleiden van leerlingen op een leerafdeling, zodat ze weten hoe de leerafdeling werkt en daarbij ook bewust studenten kunnen begeleiden.

Werkbegeleiders;

- Begeleiden leerlingen op een leerafdeling van de opleiding maatschappelijke zorg (niv. 3 + 4) verzorgende (niv. 3) of verpleegkundige (niv. 4).
- Hebben al eens een zomerperiode meegemaakt waar geen studenten aanwezig waren, zodat ze weten hoe het is zonder studenten.

Tevens worden er voor alle onderzoeksgroepen respondenten gezocht in de Achterhoek en in Twente.

Steekproeven

Een kwalitatief survey-onderzoek heeft meer respondenten dan een case study, maar minder dan een kwantitatief survey-onderzoek. Meestal zit het aantal respondenten tussen de 10 en 30 (Baarda, de Goede & Teunissen, 2009). In dit onderzoek is van te voren vastgesteld met hoeveel respondenten van elke onderzoeksgroep er gesproken wordt. Er is bij de vaststelling van de aantallen tevens gekeken naar de verhoudingen op de leerafdeling. Zie voor een overzicht tabel 2.

Tabel 2. Overzicht van de grootte van de steekproeven.

	Aantal	
Studenten	10	2 van de opleiding maatschappelijke zorg (niv. 3 + 4) 4 van de opleiding verzorgende (niv. 3) en 4 van de opleiding verpleegkunde (niv. 4)
Docenten	4	
Werkbegeleiders	4	
Totaal	18	

Instrumenten

Bij een kwalitatieve survey gaat het vooral om het open staan voor nieuwe onverwachte informatie, daarom wordt er gebruik gemaakt van open interviews die on- of semi-gestructureerd zijn (Baarda, de Goede & Teunissen, 2009). De respondenten kunnen hierbij hun perspectieven, wat betreft de zomerstage, delen met de onderzoeker (Patton, 1990).

Soort interview

In dit onderzoek zijn er, zoals gezegd, drie groepen respondenten. Er is voor gekozen om bij elke onderzoeksgroep hetzelfde instrument te gebruiken, namelijk het topicinterview, een gestructureerde vorm van een open interview (Baarda, de Goede & Teunissen, 2009). Hier is een lijst met onderwerpen waarbij je zelf de vraag nog formuleert, maar waarbij je de mogelijkheid hebt tot doorvragen. Doorvragen is iets wat in dit onderzoek erg centraal staat, en wat bij elke onderzoeksgroep van belang is. Het is de bedoeling dat alle van te voren aangegeven onderwerpen worden behandeld. Elke respondent wordt individueel en mondeling geïnterviewd, dit is geschikt voor het uitdiepen van het onderwerp. Hierdoor zullen de respondenten zelf aan het woord zijn en worden ze op deze manier niet beïnvloed door andere respondenten. Het interview zal ‘mening en waarde’ vragen bevatten, wat wil zeggen dat de respondenten hun mening, doelen, wensen en waardes kunnen aangeven (Patton, 1990).

Topiclist

Baarda, de Goede en Teunissen (2009) hebben een aantal principes opgenoemd waarmee rekening gehouden kan worden bij het opstellen van de topiclist. Deze principes worden ook toegepast in dit onderzoek.

- Eerst ‘makkelijke’ en daarna ‘moeilijke’ topics, omdat de respondent zich steeds meer in het onderwerp gaat inleven. De eerste vragen zullen inleidend zijn en de laatste meer inhoudelijk.
- Chronologische volgorde, zodat het voor de respondent ook als logisch wordt ervaren.
- Van smal naar breed, eerst zullen specifieke ‘problemen’ van de zomerstage aan de orde komen, om het uiteindelijk over de zomerstage zelf te hebben.

In de bijlage zijn de topiclist voor de studenten, docenten en werkbegeleiders te vinden.

Data-analyse

De interviews zullen allemaal geanalyseerd en gelabeld worden. De interviews zijn open gecodeerd, dat houdt het markeren van stukken tekst uit de interviews in en het labelen van die stukken met een naam (code) waaronder ze moeten worden opgeborgen (Boeije, 2006). Bij het labelen wordt er op de volgende punten gelet (aangegeven door Baarda, de Goede & Teunissen, 2009):

- Het labelen moet leiden tot een zinvolle reductie van het onderzoeksmateriaal.
- Het label moet iets zeggen over de mening van de respondent.
- Er wordt gelabeld totdat zich geen nieuwe labels meer aandienen.

Samenvatting onderzoeksopzet

Zie tabel 3 voor een samenvatting van de onderzoeksopzet.

Tabel 3. Samenvatting onderzoeksopzet.

Onderzoeksgroepen	Kenmerk	Aantal	Instrument	Analyse	Deelvragen
Studenten	Maatschappelijke zorg (niv. 3 + 4), verzorgende (niv. 3) en verpleegkundigen (niv. 4), ervaring leerafdeling	10	Topic interview	Coderen en labelen	Tegen welke drijfveren en blokkades lopen studenten aan?
Docenten	Docent maatschappelijke zorg (niv. 3 + 4), verzorgende (niv. 3) en verpleegkundige (niv. 4), ervaring leerafdeling	4	Topic interview	Coderen en labelen	Tegen welke drijfveren en blokkades lopen docenten aan?
Werkbegeleiders	Leerafdeling maatschappelijke zorg (niv. 3 + 4), verzorgende (niv. 3) en verpleegkundige (niv. 4), ervaring zomervakantie op leerafdeling zonder studenten	4	Topic interview	Coderen en labelen	Tegen welke drijfveren en blokkades lopen werkbegeleiders aan?

Planning

Het onderzoek is als volgt globaal ingepland:

Week	Taken
49	Inleveren literatuurstudie en onderzoeksopzet
49-2	Afnemen interviews
3-4	Verwerken interviews
5-6	Schrijven artikel

Referenties

- Baarda, D. B., de Goede, M. P. M., & Teunissen, T. (2009). *Basisboek kwalitatief onderzoek*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.
- Barometerzorg. (2010). Kwaliteit in de zorg. Verkregen op 30 oktober, 2010, van www.barometerzorg.nl
- Basisgegevens Onderwijs. (2010). Aantal leerlingen per instelling per sector. Verkregen op 27 november, 2010, van www.basisgegevensonderwijs.nl
- Becker, M. H., Drachman, R. H., & Kirscht, J. P. (1974). A field experiment to evaluate various outcomes of continuity of physician care. *American journal of public health*, 64(11), 1062-1070.
- Boeije, H. (2006). *Analyseren in kwalitatief onderzoek*. Den Haag: Boomonderwijs
- Calibris. (2009). Calibris BPV - barometer januari 09: kans op stage en werk. Verkregen op 30 oktober, 2010, van www.zorgenwelzijnplein.nl/php/stddownload.php?id=207
- Calibris. (2010). Leerafdeling. Verkregen op 10 oktober, 2010, van <http://www.calibris.nl/leerafdeling/>
- Cooper, H., Charlton, K., Valentine, J.C., & Muhlenbruck, L. (2000). Making the most of summer school: a meta-analytic and narrative review. *Monographs of the society for research in child development*, 65(1), 1-127.
- Cooper, H., Nye, B., Charlton, K., Lindsay, J., & Greathouse, S. (1996). The effects of summer vacation on achievement test scores: a narrative and meta-analytic review. *Review of educational research*, 66(3), 227-268. doi: 10.3102/00346543066003227
- Denton, D. R. (2002). Summer school and summer learning: progress and challenges (pp. 14). Atlanta: Southern regional education board.
- De School. (2010). Over De School. Verkregen op 25 oktober, 2010, van www.deschool.nl
- Fletscher, K. E., Wiest, F. C., Halasyamani, L., Lin, J., Nelson, V., Kaufman, S. R., Saint, S., & Schapira, M. (2008). how do hospitalized patients feel about resident work hours, fatigue and discontinuity of care? *Journal of general internal medicine*, 23(5), 623-628. doi: 10.1007/s11606-007-0384-0
- Garland, E. R., & Garland, H. T. (2006). Preparation for high school chemistry: the effects of a summer school course on student achievement. *Journal of Chemical Education*, 83(11), 1698-1702.
- Kant, A., & Ruitenburch, J. van. (2006). *Zorgelijke stages. Een onderzoek naar tekorten in stages in Zorg en Welzijn*. Tweede-Kamerfractie SP. Beschikbaar 20 oktober, 2010, van: <http://www.sp.nl/partij/theorie/standpunten/0603stageplaatsenzorg.pdf>

- Kennisnet. (2010). De netwerkschool. Verkregen op 25 oktober, 2010, van www.denetwerkschool.nl
- Kraaijeveld, K., Kossen, J., & Kempkes, C. (2008). Inkijkje netwerkschool 2.0. In Argumentenfabriek (Ed.), *Netwerkschool 2.0*. Amsterdam: Joh. Enschedé.
- Mainous, A. G., & Gill, J. M. (1989). The importance of continuity of care in the likelihood of future hospitalization: is site of care equivalent to a primary clinician? *American journal of public health*, 88(10), 1539-1541.
- McClure, L., & Hinshaw, A. S. (2002) *Magnet Hospitals Revisited: Attraction and retention of professional nurses*, American Nurses Publishing, Washington D.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. California: Sage Publications.
- Redactie Een Vandaag. (2010). Flexibele scholen steeds populairder [binnenland]. Hilversum: Een vandaag.
- Reynders, G. (2008). *Bejaardenzorg Grauwzusters Hasselt - Tongeren als attractieve werkgever voor bachelors verpleegkundigen: gevalstudie*. Msc, Universiteit van Hasselt, Hasselt.
- Swanborn, P. G. (2007). *Evalueren*. Amsterdam: Boom Onderwijs.
- Verdaasdonk, D. (2008). De leerweg van de leerafdeling. *Onderwijs en gezondheidszorg*(2). www.OenG.bsl.nl

Topiclists

Topiclist studenten

Persoonlijke gegevens

- Studie
- Leerjaar

Algemeen denkwijze

- Na je opleiding
- Werken naast opleiding
- Zomerperiode

Situatie 2020 - algemeen

- Voorstellen van situatie
- Voordelen
- Nadelen

Situatie 2020 – persoonlijk

- Vergelijken situatie 2010
- Mening zomerstage
- Zwaarwegende argumenten
- Ideeën en aanvullingen
- Pilot Drenthe

Topiclist docenten

Persoonlijke gegevens

- Functie
- Aantal jaren functie

Algemeen denkwijze

- Zomerperiode

Situatie 2020 – algemeen

- Voorstellen van situatie
- Voordelen
- Nadelen

Situatie 2020 – persoonlijk

- Vergelijken situatie 2010
- Mening zomerstage
- Zwaarwegende argumenten
- Ideeën en aanvullingen
- Pilot Drenthe

Topiclist werkbegeleiders

Persoonlijke gegevens

- Aantal jaar werkzaam
- Aantal jaar op leerafdeling
- Aantal jaar werkbegeleider

Algemene denkwijze

- Zomerperiode

Situatie 2020 – algemeen

- Voorstellen van situatie
- Voordelen
- Nadelen

Situatie 2020 – persoonlijk

- Vergelijken situatie 2010
- Mening zomerstage
- Zwaarwegende argumenten
- Ideeën en aanvullingen
- Pilot Drenthe